

การบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

Risk Management for Learning and Teaching in Schools under Khon Kaen Administrative Organization

สุรีย์ลักษณ์ สาระฤทธิ (Sureeluck Sararit)*

ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (Thanomwan Prasertcharoensuk)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน และแนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 19 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงตามลำดับ คือ ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และด้านคุณลักษณะของครู
2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน พบว่า ควรมีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกัน โดยด้านลักษณะของครู ควรเน้นเกี่ยวกับ 1) การทำวิจัยในชั้นเรียน 2) การสอนตรงตามความถนัดของครู และ 3) การวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ควรเน้นเกี่ยวกับ 1) การสอนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา 2) การนำผลงานวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และด้านปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู ควรเน้น 1) โอกาสในการเรียนรู้นอกโรงเรียน 2) การใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง และ 3) การจัดสรรพาหนะสำหรับการเดินทางไปเรียนรู้นอกโรงเรียนอย่างเพียงพอ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the risk level in learning and teaching, and 2) to search for guidelines in managing the risk of learning and teaching of schools under jurisdiction of Khon Kaen Provincial Administrative Organization. Population using in this study included the administrators and teachers in 19 schools under jurisdiction of Khon Kaen Provincial Administrative Organization. The instruments using in this study were the Questionnaire, and Interview Form. Data were analyzed by calculating the Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, Content Analysis, and Descriptive Analysis.

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง การเรียนการสอน

Key word: Risk Management, Learning and Teaching

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The research findings found that:

1. For level of risk in learning and teaching, it was in “Moderate” level ranking in order as the factor supporting teachers’ learning and teaching, the teachers’ learning and teaching management, and teachers’ characteristic.
2. For guidelines in managing the risk of schools, found that the control should be performed, and measure for prevention should be searched for. For teachers’ characteristic, it should be focused on: 1) classroom research, 2) teaching relevant to teachers’ aptitude, and 3) curriculum analysis. For teachers’ learning and teaching management, it should be focused on: 1) teaching the students for analytical thinking and problem solving, 2) applying the research findings in learning and teaching. For factors supporting the teachers’ learning and teaching management, it should be focused on: 1) opportunity in learning outside school, 2) using the learning sources thoroughly, and 3) providing sufficient conveyance for going to learn outside school.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และรุนแรงกว่าที่เคยเกิดขึ้นในอดีตมากมายนัก การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือเทคโนโลยี ซึ่งหมายความว่าพัฒนาการทางวิทยาการ และเนื้อหาสาระความรู้ที่จำเป็นได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จากอีกมุมหนึ่ง การปรับเปลี่ยนปัจจัยองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงภายนอกข้างต้นกลับไม่สอดคล้องกันกับประเทศของเรา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาภาครัฐ ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาดังที่เป็นอยู่มักทำเป็นระบบที่ค่อนข้างตายตัว ดำเนินการในรูปองค์การขนาดใหญ่ มีกฎระเบียบมากมาย คนทำงานในระบบคุ้นเคยกับระบบและกระบวนการที่เป็นอยู่ ผลที่เกิดขึ้นคือ ระบบการจัดการศึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาคุณภาพของประชากรยุคใหม่ได้ จึงมีต้องการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาแบบเก่าที่ล้าสมัยให้กลายเป็นระบบใหม่ที่ทันสมัยจึงไม่อาจกระทำแบบค่อยเป็นค่อยไปได้ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและครอบคลุม นั่นคือความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาเช่นนี้ เสียไม่ได้ที่จะก่อภาระต่อครูซึ่งเคยชินกับระบบเดิมและ การสอนแบบเดิม ครูจึงเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา และครูต้องเร่ง

ทำความเข้าใจกับการศึกษาแนวใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อปรับปรุงรูปแบบวิธีการสอนของตนให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ปรัชญา เวสารัชช, 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 42 ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยสมอง ด้วยกาย และด้วยใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เน้นการปฏิบัติจริง สามารถทำงานเป็นทีมได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) การบริหารงานขององค์กรทุกประเภททั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนทุกองค์กรจะต้องตั้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน การบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้จะไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้เพราะองค์กรมักจะประสบกับความเสี่ยงอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจปรากฏในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียต่อทรัพย์สิน สูญเสียโอกาส เสียเวลาดำเนินงาน

สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทรัพยากรและพลังงานรวมไปถึงการ
ส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของทั้งบุคลากร
และผู้รับบริการอีกด้วย (ธารชุตตา อมรเพชรกุล, 2546)
ดังนั้นการบริหารความเสี่ยง จึงเป็นเทคนิคทางการ
บริหารที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากองค์กร
ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เหตุผลส่วนหนึ่งอาจ
เป็นเพราะบทเรียนจากความสูญเสียเมื่อครั้งหลัง
วิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ที่หลายองค์กรได้เรียนรู้
ประสบการณ์ของการขาดการบริหารความเสี่ยงขององค์กร
ที่ดี การบริหารความเสี่ยงกลายเป็นกลไกสำคัญเรื่องหนึ่ง
สำหรับองค์กรที่ได้รับการปรับเปลี่ยน นอกจากความเสี่ยง
ที่เกิดขึ้นกับองค์กรทางธุรกิจและเศรษฐกิจแล้วหน่วยงาน
ภาครัฐต่าง ๆ ยังให้ความสำคัญกับการบริหารความ
เสี่ยงของหน่วยงานราชการเช่นกัน และพัฒนาการที่เป็น
รูปธรรมเห็นได้ชัดเจนที่สุด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาระบบราชการได้กำหนดให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ
จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามแผนยุทธศาสตร์อันเป็น
กลไกในการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยราชการนั้น
เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้ (นฤมล
สอาดโณม, 2550) และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก
พ.ศ. 2546 ประกาศปรับปรุงของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132
และฉบับที่ 294 ให้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
เป็นเครื่องมือที่สำคัญอันจะนำไปสู่การรวบรวมสรรพ
กำลังของภาครัฐ เอกชน และองค์กรอิสระในการค้นหา
ความเสี่ยงและแก้ปัญหาให้กับเด็กที่ต้องอยู่ในภาวะเสี่ยง
ต่าง ๆ รวมทั้งการช่วยเหลือและพัฒนาสถาบันครอบครัว
ในพระราชบัญญัติได้กำหนดให้ครอบครัว ชุมชนและ
สังคมมีบทบาทร่วมกันในการจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นกับเด็ก (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2548) ในการจัด
การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้จึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ปัจจัยด้านบริบท
เช่น กฎหมาย นโยบายทางการศึกษา สภาพเศรษฐกิจ
สังคม การเมือง เทคโนโลยี ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่
นโยบาย วัตถุประสงค์ บุคลากร ผู้บริหาร ครู อาจารย์
นักเรียน หลักสูตร สื่อวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ด้าน
กระบวนการ ได้แก่ การนำนโยบายไปปฏิบัติ การวางแผน

กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การ
พัฒนา นักเรียน ระบบการบริหาร คน เงิน การบริหาร
วิชาการ การทำวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การพัฒนา
บุคลากร ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะนักเรียนที่พึง
ประสงค์ งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรม (สุภัทรา เอื้อวงศ์, 2548)

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ก่อตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ.
2547 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกิจด้านการจัด
การศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา
41 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัด
การศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความ
พร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น
ในปี พ.ศ. 2549 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ยื่น
ความประสงค์ขอประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา
และผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อม ทำให้องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นสามารถรับถ่ายโอนสถาน
ศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5
โดยมีสถานศึกษาถ่ายโอนมาสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 19 โรงเรียน เพื่อให้การ
ดำเนินงานของกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนด
นโยบายโดยนำหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล
(Good Governance) มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร
และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ ของ
องค์กร สังคม และภาคประชาชนทั่วไป สามารถอยู่
ร่วมกันได้อย่างสงบสุข (กองการศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2553)

การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
ต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ โดยเฉพาะความเสี่ยงด้าน
การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ มีความรู้ตามหลักสูตรที่โรงเรียนจัดให้ ผู้บริหาร
และครูควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง
และความเสี่ยงที่จะเป็นอุปสรรคให้โรงเรียนไม่สามารถ

บรรลุวัตถุประสงค์ได้ จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาระดับความเสี่ยงและแนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2553 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 38 คน และครู จำนวน 471 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 509 คน กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่เป็นผู้บริหารใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 38 คน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan ได้ 214 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง อายุราชการ/ประสบการณ์การทำงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ ณ โรงเรียนปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน มีองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 3 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะของครู 2) การจัดการเรียนการสอนของครู และ 3) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระดับความเสี่ยงด้านการเรียน

การสอน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) คือ มาก ปานกลาง น้อย

ส่วนที่ 2 ผลกระทบต่อโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มาก ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 วิธีบริหารความเสี่ยง เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีรายละเอียดดังนี้ 1) ยอมรับประเด็นดังกล่าวโดยไม่ดำเนินการใด ๆ เพิ่มเติม 2) ควบคุมและหามาตรการในการป้องกัน 3) ให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบ 4) หลีกเลี่ยง/หยุดการทำกิจกรรมดังกล่าว

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการนำผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามมาสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหารเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) แบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครู เพื่อหาระดับความเสี่ยงและผลกระทบ ด้านการเรียนการสอน
- 2) แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหาร เพื่อหาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

- 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบาย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านคุณลักษณะของครู

จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนในระดับ “ปานกลาง” 3 ลำดับแรก คือ 1) การทำวิจัยในชั้นเรียน 2) การสอนตรงตามความถนัด และ 3) การวิเคราะห์หลักสูตร ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยเป็นรายข้อ ดังนี้

1) การทำวิจัยในชั้นเรียน

เนื่องจากครูยังขาดความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน และคิดว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการเพิ่มภาระงานให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังขาดปัจจัยอื่น ๆ ที่จะทำให้การวิจัยในชั้นเรียนประสบความสำเร็จ ได้ เช่น ขาดแหล่งเอกสารอ้างอิง ขาดที่ปรึกษาในการทำวิจัย และขาดวัสดุอุปกรณ์ในการทำวิจัย และที่สำคัญขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหาร ทำให้มีงานวิจัยในแต่ละโรงเรียนออกมาน้อย หน่วยงานต้นสังกัดเป็นหน่วยงานที่ใหม่ต่อการรับผิดชอบจัดการศึกษาทำให้ความร่วมมือนี้ยังไม่มี สอดคล้องกับ สมบูรณ์ แสนโสมเมฆ (2551) ศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายสูงส่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 พบว่า ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับ “มาก” ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน และปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และแหล่งวิชาการในการทำวิจัยในชั้นเรียน และได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ดังนี้

(1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ (อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น) และฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง จำนวนผู้เข้าอบรมแต่ละรุ่นไม่มาก และแยกกลุ่มย่อยตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยากรผู้ให้การอบรมควรติดตามผลหลังการอบรม ควรหาตัวอย่างเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียนของครู ให้ครูผู้สอนดูเป็นตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง ที่ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ได้ทำไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

(2) ด้านทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรมีการจัดอบรมเรื่องความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ถูกต้องตามขั้นตอน อบรมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยให้ครูผู้สอน

(3) ด้านคุณสมบัติผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ครูผู้ทำการสอนควรทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนางานการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ศึกษาค้นคว้าเรื่องวิจัยด้วยตนเอง

(4) ด้านงบประมาณในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนควรมีงบประมาณในการทำวิจัยในชั้นเรียน

จัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับครูในการทำวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่ควรสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยในชั้นเรียน

(5) ด้านวัสดุอุปกรณ์และแหล่งวิชาการในการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรหางานวิจัยในชั้นเรียนให้ครูผู้สอนดูเป็นตัวอย่าง หลาย ๆ ตัวอย่าง ควรมีศูนย์รวมงานวิจัยเพื่อให้ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะโรงเรียนควรประสานงานกับหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัย ให้ครูสมัครเป็นสมาชิกหอสมุดราคาถูกหรือเข้าใช้โดยไม่คิดค่าบริการ

(6) ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียน มีคณะที่ปรึกษาการทำวิจัย และนักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัยเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญและเป็นต้นแบบของงานวิจัยให้บุคลากรในโรงเรียน

2) การสอนตรงตามความถนัดของครู

การสอนตรงตามความถนัดปัญหานี้อาจจะมีอยู่บ้างเนื่องจากครูรุ่นก่อนที่มีจำนวนไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียนจึงจำเป็นต้องสอนในสาขาที่ครูไม่ถนัด แต่ปัจจุบันมีการรับครูเข้ามาใหม่ตรงตามวิชาเอก และมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกปีการศึกษา ถ้าครูหมั่นพัฒนาตนเองเป็นประจำ ปัญหานี้จึงน่าจะลดลงจนกระทั่งหมดไป สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) รายงานการสังเคราะห์สภาวะการณ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทย พบว่า ครูที่ไม่ได้จบวิชาเอกหรือวิชาโทตามภารกิจงานสอน เช่น ครูวิทยาศาสตร์ ไม่ได้จบวิชาเอกหรือวิชาโททางวิทยาศาสตร์ และมักจะไม่มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากพอ ซึ่งปัญหานี้จะพบมากในโรงเรียนชนบท

3) การวิเคราะห์หลักสูตร

เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ต้นสังกัดได้จัดอบรมให้กับครูโดยอาศัยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น แต่ยังไม่ได้รับการฝึกอบรมทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการติดตามการสร้างและใช้หลักสูตรร่วมกันจากการประชุมเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตรจะมีในแผนการสอนของครูทุกคน การใช้หลักสูตรจะต้องมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

ในทุกปีการศึกษา และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับดวงใจ ช่วยตระกูล (2551) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ได้แนวทางในการบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ดังนี้ 1) จัดให้มีการปรับปรุงเนื้อหารายวิชาอย่างต่อเนื่อง 2) ตั้งคณะกรรมการร่วมกันวางแผนและรับผิดชอบการวิเคราะห์หลักสูตร

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู

ผลการวิจัย พบว่า มีความเสี่ยงและผลกระทบต่อโรงเรียนในระดับ “ปานกลาง” 3 ลำดับแรก คือ (1) วิธีการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (2) การนำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน และ (3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

1) วิธีการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา

อาจเนื่องมาจากวิธีการสอนที่มีความหลากหลายน้อย เป็นวิธีการเดิม ๆ ไม่ทันสมัย เช่น การท่องจำ เนื่องจากครูยังขาดการพัฒนาในวิธีการจัดการเรียนการสอน ไม่คำนึงถึงความรู้พื้นฐานและความสนใจของผู้เรียน ขาดการเสริมแรง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอน ขาดการกระตุ้นผู้เรียนให้มีการคิดและวิเคราะห์ปัญหา ขาดทักษะในการประยุกต์หรือนำเอาแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดการบริหารเวลาที่ดี ละเลยหน้าที่ในการสอน ส่งผลให้ผลการเรียนของผู้เรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ สมศ. ซึ่งผลการประเมินด้านผู้เรียนพบว่ามีปัญหามาตรฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและกระบวนการคิดวิเคราะห์ อยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจสอดคล้องกับผลการประเมินผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549) พบว่า มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรอยู่ในระดับ “พอใช้” มีการตั้งข้อสังเกตถึงปัญหาที่แก้ไม่ตกเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของเด็กที่ไม่กระตือรือร้นว่าอาจเป็นเพราะข้อสอบที่ใช้ประเมินนักเรียนกับการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่สอดคล้องกัน ข้อสอบโอเน็ตจะเน้นการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลเป็นหลัก ขณะที่การเรียนการสอน

ในโรงเรียนยังคงเป็นแบบท่องจำ การประเมินของ สทศ. จึงไม่น่าประทับใจเท่าที่ควร สอดคล้องกับความเห็นของสมพงษ์ จิตระดับ (อ้างถึงใน ไทยโพสต์, 2552) ที่สะท้อนมาว่าสิ่งที่พบได้ชัดเจนจากการสอบโอเน็ต คือ 4 ปีที่ผ่านมา ข้อสอบโอเน็ตของ สทศ. เน้นการคิด วิเคราะห์หาเหตุผล แต่กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนยังเป็นแบบท่องจำ 80-90% ซึ่งสวนทางกัน อุทุมพร จามรمان (อ้างถึงใน ไทยโพสต์, 2552) ผู้อำนวยการสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่าผลสอบโอเน็ต 4 ปีที่ผ่านมา แสดงถึงมาตรฐานของโรงเรียนที่ตกต่ำหมายความว่าเด็กไทยมีความรู้แค่ 1 ใน 3 ของความรู้ที่ควรจะต้องมีเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนไม่มีการปรับปรุงการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องนำผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน หาสาเหตุจุดบกพร่องที่ทำให้การสอนไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ และดวงใจ ช่วยตระกูล (2551) สัมภาษณ์ผู้บริหารได้แนวทางในการบริหารความเสี่ยง คือ (1) จัดให้มีการปรับปรุงเนื้อหารายวิชาอย่างต่อเนื่อง (2) ใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น ส่งบุคลากรในสถานศึกษาเข้าอบรมวิธีการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนการสอน

2) การนำผลการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน

เนื่องจากครูอาจขาดแหล่งที่รวบรวมงานวิจัยไว้ให้ครูสืบค้นมีน้อย หรือไม่มีสารสนเทศด้านการวิจัยที่เป็นระบบ ทำให้มีการนำผลการวิจัยมาน้อย สอดคล้องกับ สุพัตร์ พิบูลย์ (2552) กล่าวว่า การวิจัยส่วนใหญ่ เกิดจากความต้องการหรือความอยากรู้ อยากเห็นของนักวิจัย หลังจากดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ ก็อาจมีการเผยแพร่ผลงานวิจัย เช่น จัดทำเป็นบทความวิชาการ เผยแพร่ผ่านวารสารต่าง การนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนา การมอบหรือให้ไว้สำหรับห้องสมุดเพื่อบริการผู้ที่สนใจ เป็นต้น จะอย่างไรก็ตาม มักมีการกล่าวว่า “งานวิจัยส่วนใหญ่มักเก็บไว้บนหิ้ง มีการนำไปใช้น้อยมาก” การวิจัยเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างมาก หากผลการวิจัยได้เพียงข้อสรุป หรือองค์ความรู้ใหม่ แต่ไม่มีการนำไปใช้ ก็ถือเป็นการสูญเสียอย่างน่าเสียดาย เรามาช่วยกันคิดตีใหม่ทำอย่างไรจึงจะเกิดการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์สมกับคุณค่าที่ได้ลงทุน ทั้งกำลังเงิน เวลา และ กำลังความคิดของนักวิจัย โดยได้เสนอแนะเสนอแนวคิด หรือแนวทางในการส่งเสริม ผลักดันให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีของการวิจัยตามความต้องการขององค์กร หรือของหน่วยงานใด ๆ โดยมีการจัดทำสัญญาจ้างนักวิจัยจากภายนอก ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในกรณีนี้ ผู้ว่าจ้างเป็นผู้ที่ต้องการทราบผลการวิจัย และต้องการนำข้อมูล หรือสารสนเทศจากการวิจัยไปใช้ อยู่แล้ว ปัญหาในเรื่องการนำผลการวิจัยไปใช้จึงไม่น่าจะมีปัญหามากนัก ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นบ้าง คือ เมื่ออ่านข้อสรุปจากการวิจัยแล้ว ไม่เข้าใจ เนื่องจากสรุปไม่ชัดเจน รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการวิจัยก็ไม่คมชัด ซึ่งทางออกในเรื่องนี้ อาจแก้ปัญหาดังนี้คือ

- นักวิจัยควรทำการอภิปรายผลการวิจัย และ เสนอแนะทางเลือกในการนำผลการวิจัยไปใช้ ในลักษณะที่เป็นทางเลือกหลากหลาย เพื่อหน่วยงานสามารถประยุกต์ใช้ได้ ในหลายลักษณะ

- นักวิจัยควรจัดทำบทสรุปสำหรับผู้บริหาร ที่กระชับ อ่านแล้วเข้าใจง่าย เห็นข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม และ

- หากเป็นไปได้ ก่อนจบการวิจัย อาจมีการจัดสัมมนาเสนอผลการวิจัยในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งบุคลากรแกนนำขององค์กรผู้ว่าจ้าง ในลักษณะของการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งนอกจากจะเป็นการเผยแพร่ข้อสรุปไปในตัวแล้ว ยังจะสามารถรวบรวมข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการประชุม ทำให้การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ฉบับสมบูรณ์มีความคมชัดมากยิ่งขึ้น ด้วย

(2) การใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในกรณีนี้นักวิจัย อาจเชิญกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา นักวิชาการหรือแกนนำในองค์กรที่ต้องการทราบผลการวิจัย หรือตัวแทนจากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาร่วมในฐานะนักวิจัย (เป็นคณะผู้ร่วมวิจัย) หรือเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ

ซึ่งจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้าใจกระบวนการวิจัย เข้าใจอย่างลึกซึ้งในผลการวิจัย การอภิปรายผล รวมทั้งข้อเสนอแนะ ซึ่งจะมีผลอย่างยิ่งต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

(3) การจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งไว้เพื่อการเผยแพร่ผลการวิจัย (ในขั้นของการวางแผนวิจัย) รวมทั้ง องค์กรที่เป็นแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยก็ควรส่งเสริมการกระทำในลักษณะนี้ด้วย

(4) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องหรือน่าจะสนใจผลการวิจัย ซึ่งโดยปกติ นักวิจัยมักจะทราบว่า ผลการวิจัยเรื่องนี้ น่าจะเป็นประโยชน์กับองค์กรหรือกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง ดังนั้น ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เห็นว่าจะน่าจะสนใจหรือน่าจะได้รับประโยชน์จากการวิจัยโดยตรง ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย ควรเผยแพร่ผลการวิจัยไปยังกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้น อาจมีองค์กรกลางทำหน้าที่แทนนักวิจัย เช่น ฝ่าย/ศูนย์ที่ทำหน้าที่แปลงผลิตภัณฑ์หรือผลงานวิจัยจากห้องปฏิบัติการ หรือ สู่กลุ่มเป้าหมาย

(5) การจัดให้มีตลาดนัดนักวิจัยสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อนำเสนอผลการวิจัยในรอบปี ในกรณีของตลาดนัดในรูปแบบของการประชุมทางวิชาการ ควรมีปฏิทินตลาดนัดอย่างชัดเจนทุกปี เช่น ในสัปดาห์ที่สองของเดือนกันยายน ทุกปี (ให้เป็นที่รับทราบตรงกันระหว่างนักวิจัยและผู้สนใจ) อนึ่ง อาจมีตลาดนัดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดทำเว็บไซต์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยและผู้สนใจในสาขาวิชาเดียวกัน ผู้สนใจผลการวิจัยใหม่ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ สามารถเข้ามาศึกษาได้ที่นี้ ในกรณีนี้ ต้องมีหน่วยงานกลางเป็นผู้ดูแล เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

(6) การจัดทำฐานข้อมูลผลงานวิจัยสาขาวิชาต่าง ๆ ไว้ในแหล่งสืบค้นเดียวกัน มีการคัดกรองผลงานวิจัยแล้วรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลเพื่อสะดวกแก่การสืบค้น ซึ่งควรจัดทำในลักษณะฐานข้อมูลเว็บไซต์ อาจจัดให้มีระบบลงทะเบียนสมาชิกผู้สนใจงานวิจัย โดยสมาชิกทุกคนต้องระบุลักษณะผลงานวิจัย หรือสาขาวิชาที่สนใจอย่างชัดเจน เมื่อมีผลงานวิจัยใหม่ ๆ สมาชิกกลุ่มนี้จะได้รับทราบทันที จากระบบเผยแพร่ของหน่วยงานกลาง เช่น

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

(7) การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ส่งเสริมให้องค์กรเป็น“องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่มีการบริโภคผลงานวิจัยประกอบการตัดสินใจตลอดเวลา

3) กิจกรรมที่จัดคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

เนื่องจากครูยังขาดการวิเคราะห์ผู้เรียน ทำให้ไม่ทราบว่าผู้เรียนมีความแตกต่างกันในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ครูอาจจัดการเรียนการสอนโดยมีวิธีการสอนที่ไม่ครอบคลุมทุกรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนบางคนตกต่ำ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับ เอมอร์ กฤษณะรังสรรค์ (2554) กล่าวว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 20 ปี ผลการวิจัยได้ชี้ชัดว่า รูปแบบการคิด และ รูปแบบการเรียนรู้ ของผู้เรียนมีผลต่อความสำเร็จทางการเรียน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จะเพิ่มขึ้น และผู้เรียนจะสามารถจดจำข้อมูลที่ได้เรียนมากขึ้น เมื่อวิธีสอน วัสดุ/สื่อการสอน และ สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนที่มีรูปแบบการคิดเป็นรูปภาพ จะเรียนรู้ได้ดี เมื่อผู้สอนใช้สื่อการสอนที่มีภาพประกอบ หรือผู้เรียนที่มีรูปแบบการคิดแบบอภิสระ จะเรียนรู้ได้ดี ในกิจกรรม การเรียนที่มีการค้นคว้าด้วยตนเอง หรือผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก็จะเรียนรู้ได้ดีในกิจกรรมการเรียนที่มีส่วนร่วม มีการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้การวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีกว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน จากผลการเรียน ไม่ถึงเกณฑ์จำนวนมาก มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการสอน ที่ครูส่วนใหญ่ใช้สอนกัน อีกทั้งยังพบว่า นักเรียนที่มีปัญหาการเรียนส่วนใหญ่ มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจาก นักเรียนผู้สนใจเรียน และเรียนดี จึงอาจเป็นไปได้ว่า ปัญหาการเรียนของนักเรียนเหล่านี้ มีสาเหตุมาจากการที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกับนักเรียนทั่วไป และไม่สอดคล้องกับรูปแบบการสอนทั่วไปของครู จึงกล่าวได้ว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ มีความสำคัญ ต่อการส่งเสริม

ประสิทธิภาพ ของ การเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และอาจช่วยลดปัญหาผลการเรียนต่ำ ปัญหาการหนีเรียน และไม่สนใจเรียนของผู้เรียนได้ด้วยการจำแนกประเภทของรูปแบบการคิด (The categorization of cognitive style) ได้มีการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการคิด (cognitive style) อย่างหลากหลาย ซึ่ง ไรดิงก์ และซีมา (Riding & Cheema, 1991) ได้จัดกลุ่มแนวคิดรูปแบบการคิดต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อง่ายแก่การเข้าใจ และเห็นภาพชัดเจน โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1. กลุ่มรูปแบบการคิดแบบภาพรวม-วิเคราะห์ (wholist – analytic dimension)

2. กลุ่มรูปแบบการคิดแบบถ้อยคำ-ภาพ (verbal – imagery dimension) 1. รูปแบบการคิดในกลุ่มการคิดแบบภาพรวม และแบบวิเคราะห์ (wholist – analytic dimension) ในกลุ่มของแนวคิดที่จำแนกรูปแบบการคิดในลักษณะของการคิดภาพรวม และการคิดวิเคราะห์ ได้แก่

1) รูปแบบการคิดแบบพึ่งพา และแบบอิสระ (Field-dependent / field-independent cognitive style) ของ วิทกิน และคณะ (Witkin, et al., 1971) รูปแบบการคิด แบบพึ่งพา และ แบบอิสระ เป็น รูปแบบการคิด 2 ขั้ว ซึ่งแต่ละขั้วต่างมีประโยชน์ มีคุณค่า และมีความเหมาะสม กับ สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นแต่ละรูปแบบการคิดจะมีคุณค่าต่อเมื่อ รูปแบบการคิด ถูกใช้ได้เหมาะสม กับสภาพการณ์นั้น ๆ (Witkin et al., 1977; Witkin and Goodenough, 1981)

(1) บุคคลที่มีรูปแบบการคิดแบบพึ่งพา (Field Dependence) ลักษณะเด่นของบุคคลที่มีรูปแบบการคิดแบบพึ่งพา คือ มีการรับรู้ และจดจำข้อมูลข่าวสาร ในลักษณะภาพรวม และคงสภาพของข้อมูลไว้เหมือนเดิมตามที่ข้อมูลปรากฏ โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือจัดระบบข้อมูลใหม่ มีความสามารถ และทักษะทางสังคมดี เป็นบุคคล ที่ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความเข้าใจผู้อื่น ต้องการมิตรภาพ ต้องการ ความคิดเห็น ของผู้อื่นร่วมในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ชอบที่จะเรียนเป็นกลุ่ม และชอบการเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน รวมทั้งกับผู้สอนด้วย ต้องการการเสริมแรงภายนอก (extrinsic Reinforcement) เช่น คำชมเชยของผู้อื่น มากกว่า การ

เสริมแรงภายใน สามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อผู้สอนมีการจัดลำดับ ระบบระเบียบ และโครงสร้างของเนื้อหาที่สอนแล้วอย่างดี เรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมได้ดี

(2) บุคคลที่มีรูปแบบการคิดแบบอิสระ (Field Independence) ลักษณะเด่นของบุคคลที่มีรูปแบบการคิดแบบนี้ คือ มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและจดจำในลักษณะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูล และมีการเปรียบเทียบความแตกต่าง และความเหมือน ระหว่างข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ กับข้อมูลเก่าที่มีอยู่เดิม มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และจัดระเบียบข่าวสารข้อมูล ที่ได้รับใหม่ตาม ความเข้าใจของตนเอง มักจะมีความสามารถ และทักษะทางสังคมน้อย มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีการตัดสินใจ โดยอาศัย ความคิดของตนเอง เป็นหลัก สามารถเรียนรู้ได้ดีในสภาพการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นรายบุคคล และให้อิสระแก่ผู้เรียน ชอบการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายของงานด้วยตนเอง และตอบสนองต่อการเสริมแรงภายใน (เช่น ความต้องการมาตรฐาน และค่านิยมของตนเอง) มากกว่าการเสริมแรงภายนอก ชอบที่จะ พัฒนากลวิธีการเรียนด้วยตนเอง ชอบที่จะจัดระบบโครงสร้าง ของเนื้อหาที่เรียนด้วยตัวเอง จึงไม่มีปัญหาแม่เอกสาร/วัสดุประกอบการเรียนจะอยู่ในรูปแบบที่ขาดการจัดระบบโครงสร้างของเนื้อหา

2) รูปแบบการคิดแบบปรับให้เรียบ และแบบลับให้คม (levelling/sharpening) ของ การ์ดเนอร์ และคณะ (Gardner et al.,1959) การ์ดเนอร์ และคณะ อธิบายความแตกต่างของบุคคลในแง่ของการรับรู้ และการเก็บจำข่าวสารข้อมูล โดยจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) รูปแบบการคิดแบบปรับให้เรียบ (levelling) หมายถึง การที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งเร้า หรือเหตุการณ์ใหม่ใน ลักษณะเดิมๆ เหมือนที่เคยเก็บจำไว้แล้ว จึงมักจะรับรู้ว่ามีสิ่งใหม่เหมือน/คล้ายของเดิม ชอบการใช้เหตุผลเชิงนามธรรม ภาพในความจำมักไม่คงที่ พร่ามัว และ ไม่แม่นยำ

(2) รูปแบบการคิดแบบลับให้คม (sharpening) หมายถึง ลักษณะที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งเร้า /เหตุการณ์ใหม่ ในลักษณะ ที่แยกแยะ เพ่ง

ความสนใจเพื่อพิจารณา ให้เห็นชัดเจนใน ความแตกต่างระหว่างสิ่งใหม่ กับสิ่งที่เคยเก็บจำไว้แล้ว ชอบการใช้เหตุผลเชิงรูปธรรม มีการรับรู้เกี่ยวกับเวลาที่ชัดเจน ภาพในความจำจะคงอยู่นาน ความทรงจำหลักจะอยู่ในลักษณะของภาพ

3) รูปแบบการคิดแบบหุนหัน และแบบไตร่ตรอง (impulsive / reflectiveness) ของ คาแกน และคณะ (Kagan et al.,1964) คาแกน และคณะ แบ่งรูปแบบการคิดเป็น 4 ลักษณะ คือ

(1) คิดแบบหุนหัน (cognitively impulsive) มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็วหลังจากได้ข้อมูลทางเลือกเพียงย่อ ๆ และ มักเป็นการตัดสินใจที่มีความผิดพลาดบ่อย ๆ

(2) คิดแบบไตร่ตรอง (cognitively reflective) มีการใคร่ครวญ พิจารณาอย่างรอบคอบระมัดระวัง เกี่ยวกับ ทางเลือกทุกทาง ก่อนที่จะตัดสินใจ และมักมีความผิดพลาดในการตัดสินใจเพียงเล็กน้อย

(3) คิดเร็ว (quick) มีการโต้ตอบต่อสิ่งที่เร้าหรือสิ่งที่รับรู้ได้อย่างรวดเร็วแต่ผิดพลาดน้อย

(4) คิดช้า (slow) มีการตอบสนองต่อสิ่งที่ได้รับรู้ช้า และผิดพลาดมาก

4) รูปแบบการคิดแบบดัดแปลง และแบบสร้างใหม่ (adaption/innovation) ของ เคอร์ตัน (Kirtton,1987) เคอร์ตัน แบ่งลักษณะรูปแบบการคิดตามลักษณะการแก้ปัญหาเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) นักดัดแปลง (adaptor) เป็นผู้ที่ชอบ “ทำสิ่งที่ดีกว่า/ดีขึ้นกว่าเดิม” โดยมีแนวทางในการทำงานที่มีระเบียบ และแม่นยำ เป็นนักคิดหาคำตอบสรุป (convergence) แสวงหามติเอกฉันท์โดยอิงวิธีการที่กำหนดขึ้น สามารถจัดการบริหารได้ดีในขอบเขตของระบบที่วางไว้แล้ว

(2) นักสร้างใหม่ (innovator) เป็นผู้ที่ชอบ “ทำสิ่งที่แตกต่าง” มีแนวทาง การทำงานในลักษณะที่ไม่มียึดติดขั้นตอน ตัดสินใจโดยอิสระ เป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงความคิดได้ตลอดเวลา มีอุดมการณ์ และสามารถบริหารจัดการในภาวะวิกฤติได้ดี

2. รูปแบบการคิดในกลุ่มมิติของถ้อยคำ-ภาพ

(verbal – imagery dimension)แนวคิดนี้แบ่งบุคคลออกเป็นประเภท ตาม กระบวนการ ประมวลสารสนเทศ และการเก็บจำ ซึ่งใน กระบวนการ ของ การประมวล ข่าวสาร ข้อมูล นั้น เมื่อบุคคลรับข่าวสารข้อมูลมาแล้ว จะมีการแปลงรูปข่าวสาร และเก็บจำไว้ใน 2 ลักษณะ คือ เป็นรูปภาพ และเป็น คำพูด และจะดึงสิ่งที่เก็บจำนี้ออกมาใช้ในการคิดตามลักษณะที่เก็บจำไว้ เช่น ถ้าเราเก็บจำข้อมูลนั้นไว้ในลักษณะที่เป็นรูปภาพ เมื่อเวลาที่เราคิดถึงสิ่งนั้นหรือเรียกข้อมูลนั้นออกมาใช้งาน ข้อมูลนั้นก็จะมีออกมาในลักษณะของรูปภาพ แต่ถ้าเราเก็บจำไว้ใน ลักษณะของถ้อยคำ เวลาที่เราเรียกข้อมูลออกมาใช้ในการคิด ข้อมูลที่เรานึกก็จะออกมาเป็นถ้อยคำ โดยปกติบุคคล จะมีการแปลงรูป ข้อมูลข่าวสาร ได้ในทั้งสองลักษณะ แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยพบว่า บุคคลหนึ่ง ๆ มีแนวโน้มที่จะใช้การแปลงข่าวสารข้อมูล ในรูปแบบหนึ่งมากกว่า อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า เป็นสไตล์ของผู้นั้น (Riding & Rayner, 1998) และก็มีเพียงบางคนเท่านั้นที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการคิด ให้มีการคิดที่เป็นคำพูด และการคิดที่เป็นภาพได้เท่าๆกัน โดยยึดหยุ่นไปตามสภาพการณ์ที่เหมาะสมแนวคิดนี้จึงแบ่งบุคคลตามรูปแบบการคิด ได้เป็น 2 ประเภท คือ

ผู้คิดเป็นคำพูด (Verbaliser) หมายถึงผู้ที่เมื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลแล้ว มีแนวโน้มที่จะการแปลงรูปข่าวสารข้อมูลนั้น แล้วเก็บจำ และดึงออกมาใช้ในการคิดในรูปของคำพูดมากกว่าในลักษณะของรูปภาพ

ผู้คิดเป็นภาพ (Visualiser) หมายถึงผู้ที่เมื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลแล้ว มีแนวโน้มที่จะการแปลงรูป และเก็บจำ และดึงออกมาใช้ในการคิดในลักษณะของรูปภาพมากกว่าในลักษณะของคำพูด การจำแนกประเภทของรูปแบบการเรียนรู้ (The categorization of learning style) ได้มีการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ ไม่ต่ำกว่า 21 แนวคิด (Moran, 1991) ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเพียง 4 แนวคิดซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

1. รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของโคลบ (Kolb's Learning Style Model, 1976)แนวคิดนี้ได้จำแนกผู้เรียนออกเป็น 4 ประเภท ตามความชอบในการรับรู้และประมวลข่าวสารข้อมูล ดังนี้

1) นักคิดหลายหลากมุมมอง (diverger) เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ดีในงานที่ใช้การจินตนาการ การหยั่งรู้ การมองหลากหลายแง่มุม สามารถสร้างความคิดในแง่มุมต่าง ๆ กัน และรวบรวมข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ หรือที่ต่างแง่มุมเข้าด้วยกันได้ดี และมีความเข้าใจผู้อื่น แต่มีจุดอ่อนที่ตัดสินใจยาก ไม่ค่อยใช้หลักทฤษฎี และระบบทางวิทยาศาสตร์ในการคิด และตัดสินใจ มีความสามารถในการประยุกต์น้อย

2) นักคิดสรุปรวม (converger) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลแบบสรุปเลือกคำตอบที่ดีที่สุดเพียงหนึ่งคำตอบ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ไม่ใช่อารมณ์ ประยุกต์แนวความคิดไปสู่การปฏิบัติได้ดีและมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ และทำในเชิงการทดลอง แต่มีจุดอ่อนที่มีขอบเขตความสนใจแคบ และขาดการจินตนาการ

3) นักซึมซับ (assimilator) เป็นนักจัดระบบข่าวสารข้อมูล มีความสามารถในการใช้หลักเหตุผลวิเคราะห์ข่าวสารข้อมูล ชอบทำงานที่มีลักษณะเป็นนามธรรม และเชิงปริมาณ งานที่มีลักษณะเป็นระบบ และเชิงวิทยาศาสตร์ และการออกแบบการทดลอง มีการวางแผนอย่างมีระบบ มีจุดอ่อนที่ไม่ค่อยสนใจที่จะเกี่ยวข้องกับผู้คน และความรู้สึกของผู้อื่น

4) นักปรับตัว (accomodator) เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยผ่านประสบการณ์จริง มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดี มีการหยั่งรู้ (intuition) ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ชอบงานศิลปะ ชอบงานที่เกี่ยวข้องกับผู้คน มีความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามแผน ชอบการเสี่ยง ใช้ข้อเท็จจริงตามสภาพการณ์ปัจจุบัน จุดอ่อนของผู้ที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้คือ วางใจในข้อมูลจากผู้อื่น ไม่มีความสามารถในการวิเคราะห์ของตนเอง ไม่ค่อยมีระบบ และชอบแก้ปัญหาโดยวิธีการลองผิดลองถูก

2. รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Myers-Briggs (Myers, 1978) แนวคิดนี้แบ่งผู้เรียนตามความชอบของการเรียนรู้โดยมีพื้นฐานความคิดมาจากทฤษฎีบุคลิกภาพของ คาร์ล ยุง (Carl Jung) โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นประเภทดังนี้ (Felder, 1996 ; Griggs, 1991)

1) ผู้สนใจสิ่งนอกตัว และผู้สนใจสิ่งในตัว (extroversion / introversion) ผู้สนใจสิ่งนอกตัว (extroversion) หมายถึงผู้เรียนที่มุ่งเน้นข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอกของตน และชอบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีการปฏิสัมพันธ์กัน ผู้สนใจสิ่งในตัว (introversion) หรือผู้เรียนที่มุ่งเน้นความคิดเกี่ยวกับโลกภายใน ของตน และชอบงานรายบุคคลที่เน้นการใช้การคิดแบบไตร่ตรอง

2) การสัมผัส และ การหยั่งรู้ (Sensing / intuition) เป็นการจำแนกผู้เรียนตามวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้การสัมผัส (sensing) หมายถึงผู้เรียนที่มุ่งเน้นความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง กฎ และกระบวนการ โดยผ่านการปฏิบัติด้วยประสาทสัมผัส 5การหยั่งรู้ (intuition) ผู้เรียนที่มุ่งเน้นความรู้ที่มีลักษณะของความเป็นไปได้ใหม่ๆ ปัญหาที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน และอาศัยการจินตนาการในการให้ได้มาซึ่งความรู้เหล่านี้

3) การคิด และการรู้สึก (thinking / feeling) เป็นการจำแนกผู้เรียนตามลักษณะของกระบวนการทางเลือกในการตัดสินใจการคิด (thinking) หมายถึงผู้เรียนที่รับข้อมูลแล้วคิดตัดสินใจบนฐานของการใช้กฎเกณฑ์ และหลักเหตุผล สามารถทำงานได้ดีในงานที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และแก้ปัญหาที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวการรู้สึก (feeling) เป็นผู้ที่ตัดสินใจบนฐานของความรู้สึก ค่านิยมส่วนตัว ค่านิยมของกลุ่ม และสนใจในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้คน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคล และมักประสบความสำเร็จในการทำงานเป็นทีม

4) การตัดสินใจ และ การรับรู้ (judging VS perception) เป็นการจำแนกผู้เรียนตามกระบวนการประมวลข่าวสารข้อมูลการตัดสินใจ (judging) หมายถึงผู้เรียนที่เมื่อได้รับข่าวสารข้อมูลใดๆ แล้ว มักจะประมวลข่าวสารด้วยการตัดสินใจ และสรุปลงความเห็นเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆการรับรู้ (perception) หมายถึงผู้เรียนที่มีแนวโน้มที่จะพยายามรวบรวมข้อมูลให้มากกว่าที่มีอยู่ และมักจะยืดเวลาการตัดสินใจออกไปเรื่อย ๆ

3. รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Dunn และ Dunn และ Price (1991) Dunn และคณะ (Dunn

et al.,1995) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้ว่า ตัวแปรที่มีผลทำให้ความสามารถในการรับรู้ และการตอบสนองในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันนั้น มีทั้งตัวแปรที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกของบุคคล และสภาพภายในตัวบุคคล ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่

1) ตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอก (environmental variable) แต่ละบุคคลมีความชอบ และสามารถเรียนรู้ได้ดีในสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่แตกต่างกัน ดังนี้ ระดับเสียง บางคนเรียนรู้ได้ดีในที่เงียบๆ แต่บางคนเรียนรู้ได้ดีในที่ที่มีเสียงอื่นประกอบบ้าง เช่น เสียงดนตรี หรือเสียงสนทนาแสบ บางคนเรียนรู้ได้ดีในที่ที่มีแสงสว่างมากๆ แต่บางคนเรียนรู้ได้ดีในที่ที่มีแสงสลัว อุณหภูมิ บางคนเรียนชอบ และเรียนรู้ได้ดีกว่าในสภาพแวดล้อมที่มี อุณหภูมิอุ่น ในขณะที่บางคนชอบเรียนในที่ที่มีอากาศค่อนข้างเย็น ที่นั่ง บางคนเรียนรู้ได้ดีในสถานที่ที่มีการจัดที่นั่งไว้อย่างเป็นระเบียบ แต่บางคนชอบเรียนในที่จัดที่นั่งตามสบาย

2) สภาพทางอารมณ์ (emotional variable) เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีมากน้อย ต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่

* แรงจูงใจในการเรียนให้สำเร็จ

* ความเพียร/ความมุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมายในการเรียนให้เสร็จ

* ความรับผิดชอบในตนเองเกี่ยวกับการเรียน

* ความต้องการการบังคับบัญชาจากสิ่งภายนอกหรือมีการกำหนดทิศทางที่แน่นอน เช่น เวลาที่ผู้สอนกำหนดให้ส่งงาน การหักคะแนนถ้าส่งงานล่าช้า หรือ การทำสัญญา เป็นต้น

3) ความต้องการทางสังคม (sociological variable) แต่ละบุคคลมีความต้องการทางสังคมในสภาพของการเรียนรู้แตกต่างกันได้แก่ขนาดกลุ่มเรียน บางคนชอบเรียนคนเดียว จับคู่กับเพื่อน เรียนเป็นกลุ่มเล็ก หรือเรียนกลุ่มใหญ่ลักษณะผู้ร่วมงาน บางคนชอบทำงานร่วมกับผู้ที่มีลักษณะมีอำนาจ ในขณะที่บางคนชอบทำงานร่วมกับผู้ที่มีลักษณะเป็นเพื่อนร่วมคิด ร่วมทำลักษณะกลุ่มเรียน บางคนชอบเรียนรู้จากกลุ่มที่แตกต่างหลาย ๆ

กลุ่ม และมีกิจกรรมที่หลากหลาย แต่บางคนชอบเรียนกับกลุ่มประจำ และมีลักษณะกิจกรรมที่แน่นอน

4) ความต้องการทางกายภาพ (physical variable) ได้แก่ ช่องทางการรับรู้ แต่ละบุคคลชอบและสามารถเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านประสาทสัมผัสต่างช่องทางกัน เช่น ผ่านทางการได้ยิน/ฟัง การเห็น การสัมผัส และการเคลื่อนไหว(kinesthetic) ช่วงเวลาของวัน บางคนเรียนรู้ได้ดีในช่วงเช้าหรือสาย แต่บางคนเรียนรู้ได้ดีในช่วงบ่ายหรือเย็น การกินระหว่างเรียนหรืออ่านหนังสือ บางคนเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการกิน การเคี้ยว ระหว่างที่มีสมาธิ แต่บางคนจะเรียนรู้ได้ดีต้องหยุดกิจกรรมการกินทุกชนิด

5) กระบวนการทางจิตวิทยา (psychological processing) บุคคลมีความแตกต่างกัน กระบวนการที่ใช้ในการประมวลข่าวสารข้อมูล ได้แก่ การคิดเชิงวิเคราะห์หรือแบบภาพรวม(analytic/global) บางคนเมื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลแล้ว มักจะใช้กระบวนการวิเคราะห์ในการแยกแยะ เพื่อทำความเข้าใจ ในขณะที่บางคนใช้กระบวนการคิดแบบภาพรวม ความเด่นของซีกสมอง (hemisphericity) บุคคลมีแนวโน้มที่จะใช้สมองซีกใดซีกหนึ่ง ในการประมวลข่าวสารมากกว่าอีกซีกหนึ่ง โดยบางคนมีแนวโน้มที่จะใช้สมองซีกซ้ายมากกว่าซีกขวา ในขณะที่บางคนมีแนวโน้มที่จะใช้สมองซีกขวามากกว่าซีกซ้ายการคิดแบบหุนหันหรือแบบไตร่ตรอง (impulsivity/reflectivity) บางคนมีการตัดสินใจอย่างรวดเร็วหลังจากได้ข้อมูลเพียงย่อๆ แต่บางคนจะมีการไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจ

4. รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของ กราชา และริเอชแมนน์ (Grasha & Riechmann, 1974) กราชา และริเอชแมนน์ (Grasha & Riechmann, 1974) ได้เสนอรูปแบบของการเรียนรู้ในลักษณะของความชอบ และทัศนคติของบุคคล ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และเพื่อนในการเรียนทางวิชาการ เป็น 6 แบบ ดังนี้

1) แบบมีส่วนร่วม (participant) เป็นผู้เรียนที่สนใจอยากจะรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของรายวิชาที่เรียน อยากเรียน สนุกกับการเรียนในชั้นเรียน และคล้อยตาม และติดตามทิศทางของการเรียนการสอน

2) แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) เป็นผู้เรียนที่ไม่มีความต้องการที่จะรู้เกี่ยวเนื้อหาวิชาที่เรียน ไม่ชอบเข้าชั้นเรียน ไม่สนใจที่จะเรียนรู้ รู้สึกต่อต้านทิศทางของการเรียนการสอน

3) แบบร่วมมือ (Collaborative) เป็นผู้เรียนที่ชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม และการร่วมมือกัน ชอบการมีปฏิสัมพันธ์กัน รู้สึกสนุกในการทำงานกลุ่ม

4) แบบแข่งขัน (Competitive) เป็นผู้เรียนที่มีลักษณะของการแข่งขัน และยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง สนใจแต่ตนเอง และมีแรงจูงใจในการเรียนจากการได้ชนะผู้อื่น สนุกกับเกม/กีฬาการต่อสู้ ชอบกิจกรรมที่มีการแพ้-ชนะ สนุกในเกมที่เล่นเป็นกลุ่ม

5) แบบอิสระ (Independent) เป็นผู้ที่ทำงานด้วยตนเอง สามารถทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ ไวต่อการตอบสนอง/โต้ตอบได้รวดเร็ว และมีความคิดอิสระเป็นตัวของตัวเอง

6) แบบพึ่งพา (Dependent) เป็นผู้ที่ต้องอาศัยครูให้คำแนะนำ ต้องการการช่วยเหลือ และแรงจูงใจภายนอก (เช่น คำชม รางวัล) ในการจูงใจให้การเรียนรู้ไม่ค่อยไวในการตอบสนอง/โต้ตอบ มีความกระตือรือร้นในการเรียนไม่มาก และมักจะทำตามความคิดของผู้นำ ประโยชน์ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลใน รูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียน และผู้สอน ในแง่การส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ก. ประโยชน์ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ต่อผู้เรียนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลใน รูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง และเข้าใจในความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น และใช้ประโยชน์จาก ความรู้ความเข้าใจในจุดเด่นของรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ของตนไปให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อการเรียนทางวิชาการ การเรียนรู้

ในสภาพการณ์ทั่วไป และการทำงานในอนาคตต่อไป พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของตนในรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่เคยใช้หรือไม่ค่อยได้ใช้ให้แข็งแกร่งขึ้น เพื่อจะได้เป็นผู้มีรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ ซึ่งจะทำให้สามารถเลือกนำออกมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะถ้าผู้เรียนที่ยึดมั่นในการใช้รูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งเพียงรูปแบบเดียว ก็จะสามารถเรียนรู้ได้ดีเฉพาะในบางรายวิชาหรือบางสถานการณ์ ที่สอดคล้องกับการจัดการสอนเท่านั้น แต่ในบางรายวิชาหรือบางสถานการณ์ ที่ต้องการรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไป ก็จะเกิดความรู้สึกยุ่งยากหรืออาจเป็นปัญหาการเรียนรู้ได้

ข. ประโยชน์ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ต่อผู้สอน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลในรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ ทำให้นักจิตวิทยา และนักการศึกษาเห็นถึงความจำเป็น ที่ผู้สอนจะต้องปรับสภาพการเรียนการสอน และกลวิธีการสอนให้เข้ากับลักษณะของผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน และช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการเรียน (Saracho, 1997; Morgan, 1997) โดยผู้สอนควรจะสร้างความสมดุลในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนทุกคน ด้วยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย และยืดหยุ่น เพื่อสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนของผู้เรียนที่แตกต่างกัน และช่วยให้นักศึกษามีทักษะในการใช้รูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนชอบมากกว่า และอีกทั้งจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มทักษะการใช้รูปแบบการเรียนที่ตนชอบน้อยกว่าให้สูงขึ้นด้วย ดังที่ Robotham (1995) เสนอแนะว่า ในช่วงแรกของการเรียน ผู้สอนควรจัดรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ดีกว่า และเมื่อผู้เรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นแล้ว ผู้สอนควรใช้รูปแบบการสอนที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนารูปแบบการเรียนของตนให้กว้างขึ้น

และจะยังสามารถใช้เลือกรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับงานที่แตกต่างได้ต่อไป โดยไม่ติดขัดกับรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียว นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ในรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ ไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร การเขียนตำรา การพัฒนาชุดการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ และออกแบบวิธีสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพได้อีกด้วย (Felder, 1996 ; Saracho, 1997)

แนวทางการใช้ประโยชน์จากรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง

1. เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อจะได้ใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ เช่น งานเดี่ยว/งานกลุ่ม งานที่ผู้สอนกำหนดให้/งานอิสระที่ผู้เรียนกำหนดเอง งานที่เปิดโอกาสให้คิดได้หลากหลาย/ ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

2. เลือกแหล่งความรู้ที่มีการนำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับรูปแบบการคิดของตนเอง เช่น หนังสือ/ตำราที่มีการเรียบเรียงจัดระบบเนื้อหาอย่างดี และมีภาพประกอบ หรือวีดิทัศน์

3. จัดสภาพการณ์การเรียนรู้ให้กับตนเองให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของตน เช่น อ่านหนังสือในที่สงบเงียบ/มีดนตรีเบาๆ มีแสงสว่างมาก/สลัว เลือกสิ่งจูงใจภายใน/แรงจูงใจภายนอกเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน

แนวทางการพัฒนารูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง

1. สำรวจรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนเองชอบใช้ และสอดคล้องกับสิ่งที่เรียน (ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็ง) และพิจารณาว่ารูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ใดที่จำเป็นต่อการเรียนของตน แต่ตนเองยังขาดทักษะในการใช้หรือไม่ค่อยได้นำมาใช้ (ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อน)

2. พัฒนา และปรับปรุงตนเองจุดอ่อนของตนเองจากที่ได้จากการสำรวจในข้อที่ 1 โดยฝึกฝนตนเองในการใช้รูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนที่จำเป็น

โดยเรียนรู้จากเพื่อนที่มีรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ที่เราต้องการฝึก ด้วยการเลือกทำงานกลุ่มหรือทำงานคู่กับเพื่อนที่มีรูปแบบการคิดต่างไปจากตน เพื่อเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน และฝึกตนเองในลักษณะที่ต่างไปจากเดิม เช่น เรียนรู้ทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การเลือก/กำหนดเป้าหมายของงานด้วยตนเอง การวิเคราะห์ และประเมินข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ เป็นต้น

3. ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนของครูมีผลกระทบต่อโรงเรียนในระดับ “ปานกลาง” 3 ลำดับแรก คือ 1) โอกาสในการเรียนรู้ในห้องเรียน 2) การใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง และ 3) พาหนะที่จะนำนักเรียนไปเรียนรู้นอกโรงเรียน ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยเป็นรายข้อ ดังนี้

1) โอกาสในการเรียนรู้ในห้องเรียน

การศึกษานอกสถานที่ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ที่มีอยู่จริงภายนอกห้องเรียน ดังนั้นการศึกษานอกสถานที่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นสื่อกลางให้นักเรียนได้เรียนรู้จากของจริง โรงเรียนควรจะส่งเสริมให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน สอดคล้องกับ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ (2554) กล่าวว่า การที่เด็กมีโอกาสดำรงสังเกตสำรวจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างมีความหมายสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและชีวิตในอนาคตของเด็กต่อไป ความสำคัญของการศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ตรง ตลอดจนส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติ สังเกต สำรวจ แก้ปัญหา พัฒนาการคิดของเด็กเป็นการขยายประสบการณ์ให้กับเด็กนอกเหนือจากประสบการณ์ที่ได้รับในห้องเรียน จุดประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ พอสรุปได้ดังนี้ (1) เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสังเกต สำรวจสิ่งต่าง ๆ (2) เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับ

ประสบการณ์ตรง (3) เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีโลกทัศน์ที่กว้าง มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น (4) เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง แท้จริงชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ (5) เพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล ตลอดจนอาชีพของบุคคลต่าง ๆ (6) เพื่อพัฒนาความรู้สึกทางด้านสุนทรียภาพ รู้จักชื่นชมเห็นคุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว 7) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์การทดลอง 9) เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการแก้ปัญหาจากการศึกษานอกสถานที่ 10) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการปฏิบัติกิจกรรมทำงานร่วมกับผู้อื่น 11) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก เพื่อน และผู้เลี้ยงดูเด็ก 12) เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน 13) เพื่อกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากสำรวจสิ่งต่าง ๆ 14) เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ชื่นชมในความสามารถของตนเองและผู้อื่น

2) การใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง

เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีจำนวนนักเรียนมาก เพราะโรงเรียนมีตั้งแต่ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งอาจทำให้แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยครู และผู้เรียน เพื่อเป็นการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสนเรียนรู้ได้มากขึ้น นอกจากนี้การปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพก็ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารเช่นกัน สอดคล้องกับ มินตรา งามทรัพย์ (2554) กล่าวว่า การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา และใช้แหล่งการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีหลายช่องทาง เพียงแต่การดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ยังเป็นไปโดยไม่เป็นระบบ และกระบวนการที่ชัดเจน แหล่งเรียนรู้บางแห่งจึงไม่ได้ถูกใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติก็ถูกกลืนเลย ไม่ได้เข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้นำการดำเนินการสู่ความสำเร็จโดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งอาจบริหารจัดการได้ดังนี้

ชั้นวางแผน (Plan)

- กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โรงเรียนกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลัก หลักสูตร รวมทั้งแนวดำเนินการของโรงเรียนเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยให้คณะครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด

- จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งอาจประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องที่โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม

- จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ คณะกรรมการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นผู้สำรวจ วิเคราะห์ความพร้อม รวบรวมข้อมูลแล้วจัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

- สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียน และชุมชน โรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้

- ประชาสัมพันธ์โครงการ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจตรงกัน เกิดความร่วมมือในการสนับสนุน ช่วยเหลือเพื่อให้แหล่งการเรียนรู้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

ขั้นการดำเนินงาน (DO) สร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โรงเรียนอาจมีแนวทางการสร้าง พัฒนา

ใช้แหล่งเรียนรู้ ได้ดังนี้

- จัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย บุคลากร ดังต่อไปนี้ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานห้องสมุดหัวหน้าศูนย์คอมพิวเตอร์ของโรงเรียน รับผิดชอบการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามความพร้อมที่ได้ดำเนินการสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในโรงเรียนและชุมชน กำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

- สร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบการใช้ สำหรับผู้เรียน และผู้สนใจ

- ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูล การใช้เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่อไป

ขั้นตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม (CHECK) โรงเรียนกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาอุปสรรค ในระหว่างดำเนินการ มีการประเมินทบทวนปรับปรุง กระบวนการดำเนินการ ให้เกิดการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ตามแผนหลักและแนวดำเนินการของโรงเรียนในพื้นที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตามบริบทของโรงเรียนเอง มีการกำหนดวิธีการ และเครื่องมือประเมินผลการดำเนินการ การสร้าง การพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการประเมินและสรุปผลการประเมิน

ขั้นสรุปและรายงานผลการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (ACTION) การสรุปรายงานการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ควรรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเสร็จสิ้นการดำเนินการ เพื่อสรุปเป็นรายงานนำเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องทราบ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดการใช้แหล่งการเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดต่อไป

3) พาหนะที่จะนำนักเรียนไปเรียนรู้นอกโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนที่มีขนาดตั้งแต่ขนาดกลางขึ้นไป จนถึงขนาดใหญ่พิเศษ ดังนั้นในการจัดสรรทรัพยากรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนจึงมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในสถานที่ และภายนอกสถานที่ สร้างความสนใจให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2547) คือ ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อร่วมกันจัดการเรียนการสอนและการทำธุรกิจการค้า โดยแบ่งปันการใช้ประโยชน์ระหว่างด้านที่ดิน อาคาร บุคลากร เป็นต้น และสอดคล้องกับสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 อ้างถึงใน กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ, 2551) เสนอแนวทางการปฏิรูประบบทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ไว้ 3 ประการ คือ 1) การระดมทรัพยากร 2) การจัดสรรทรัพยากร และ 3) การบริหารและการใช้ทรัพยากร โดยการระดมทรัพยากรทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกแหล่งที่มาของทรัพยากร อันได้แก่ รัฐบาลกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนผู้เรียน พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แรงงาน ที่สถานศึกษามีอยู่มาก กับด้านทุน เทคโนโลยี และการจัดการของสถานประกอบการ ทั้งนี้ผู้บริหารควรจะต้องให้ความสำคัญในการบริหารและจัดการเพื่อให้ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนดังกล่าวเพียงพอต่อความต้องการ และมีประสิทธิภาพสามารถทำให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และการพัฒนาในระดับองค์กร ในการจัดซื้อจัดหา และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในที่นี้คือบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีการพัฒนาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

ผู้บริหาร ควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน โดยการสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาตนเอง ดังนี้

- 1) จัดฝึกอบรม การสัมมนาเชิงวิชาการ
- 2) สนับสนุนให้ศึกษาต่อ หรือศึกษาดูงาน
- 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านวิชาการกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่น
- 4) สนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน
- 5) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
- 6) บริหารจัดการทรัพยากรโดยการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และสถานประกอบการ ครูควรหมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเอง ดังนี้
- 1) ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่ตนเองสอน
- 2) การทำวิจัยในชั้นเรียน
- 3) การบริหารเวลา
- 4) การวิเคราะห์ สร้าง และใช้หลักสูตร
- 5) ปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลายที่เน้นการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา

6) ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาการวิจัยแบบกรณีศึกษาในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการวางแผนการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในด้านการเรียนการสอน เพื่อนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงนั้นมาปรับใช้กับโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นต่อไป
- 2) ควรมีการศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของผู้บริหารในการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หลาย ๆ แห่ง เพื่อนำมาสังเคราะห์แนวทางในการบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2545). **การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กวิทร์เกียรติ นนธ์พละ. (2551). **แนวทางในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. **ประวัติการจัดตั้ง**. ค้นเมื่อ 17 กันยายน 2553, จาก <http://www.edukkpao.org/index.php>.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). **การบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธารชุต อมรเพชรกุล. (2546). **การพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงในส่วนการพัสดุ สำนักบริหารแผนและการคลัง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิศวกรรมอุตสาหการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล สอาดโถม. (2550). **การบริหารความเสี่ยงองค์กร**. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). **หลักการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์. พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 . ค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm>.
- มินตรา งามทรัพย์. (ม.ป.ป.). **การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้**. ค้นเมื่อ 10 เมษายน 2554, จาก www.sahavicha.com/?name=article&file=readarticle&id=1515. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ. (ม.ป.ป.). **การเรียนรู้นอกห้องเรียน**. ค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2554, จาก <http://www.northeducation.ac.th/elearning/index1.php>.
- สมบุญธน์ แสนโสมเมฆ. (2551). **ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายฯสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาขอนแก่น เขต 4**. การศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2552). **การส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้**. ค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2554, จาก <http://www.gotoknow.org/blog/sup005/233273>.
- สุภัทรา เอื้อวงศ์. (2548). **การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา**. ค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2553, จาก <http://siam.edu/.../การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา.ppt>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **การบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัด กระทรวงศึกษาธิการ แผนปฏิบัติราชการประจำปี 2550**. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.hidtiep.go.th/articles/phan11.doc>.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). **รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2548). **โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก : เด็กกับความปลอดภัย**. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.csip.org/csip/autopage/file/monjunuary2007-11-35324safety>.
- เอมอร กฤษณะรังสรรค์. (ม.ป.ป.). **รูปแบบการคิด (Cognitive Style) และรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style)**. ค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2554, จาก <http://www.bs2504.siam108site.com/Vinaip/articles/01CsLs.htm>.
- 4 ปี 'ไอเน็ต' ไม่กระตือรือร้น สะท้อนเด็กได้ความรู้เพียงแค่ 1 ใน 3. (2552, 20 เมษายน). **ไทยโพสต์**, หน้า 8.